MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

(9:de årg.)

Stockholm 1914, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

N:r 7 Juli	*Prenumerationspris:* 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.	Redaktör: Anna Lindhagen.	**Morgonbris' expedition:** SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.	1914

MED VILDGÄSSEN.

En skara vildgäss syns sträcka
mot fjärran och äventyrsland. —
De lyckligt sin reslust få släcka
så fria från bojor och band.
På starka vingar, i moln och i sol,
över speglande vattendrag,
de leka med regn,
de brottas med vind
och följa naturens lag.

När livets eviga morgonsång
oss hälsar i flammande soluppgång,
när dagen dör bortom tallarnas krön
och bjuder oss viska vår aftonbön,
när trådda vägar och åtrådda mål
kostat vårt hjärta vad bäst det ägde,
när vi skreko av sorg över en fallen idol,
när vi speglade, mätte och vägde
— då sträckte de ut över land och vatten,
de hälsade dag och de njöto natten!
Då hade de luft under vingarna grå,
då fingo de höra livsharpan slå,
och sitt "leve livet" deras unga blod
sjöng ut i strålande övermod.

Åh, du vingade svingande skara
på din färd mot det okända ut
— vem ville ej en bland dig vara,
ville andas förr'n livet tog slut!
Ville känna en sommarnatts härlighet
under hetare himmel än vår,
och där kämpa mot dagars besvärlighet
— kanske fälla en brännande tår...

Ni äro mina tankar,
ni vildgäss i det blå,
mitt hjärtas starka längtan
och önskningar och drömmar!
Hos er blir världen härlig
och inga mänskor små.
Men — skör är tråden
varmed jag denna livsväv sömmar.

I sommarkväll, i juninatt
jag har fått solskensvingar.
— Mot klar och molnfri himlapell
jag tyst, så tyst mig svingar,
och lämnar allt som här mig band
vid liv och lugn och lycka.
Jag styr mot österns röda rand,
för att min själ i solguldsbrand
och härlighet få smycka.

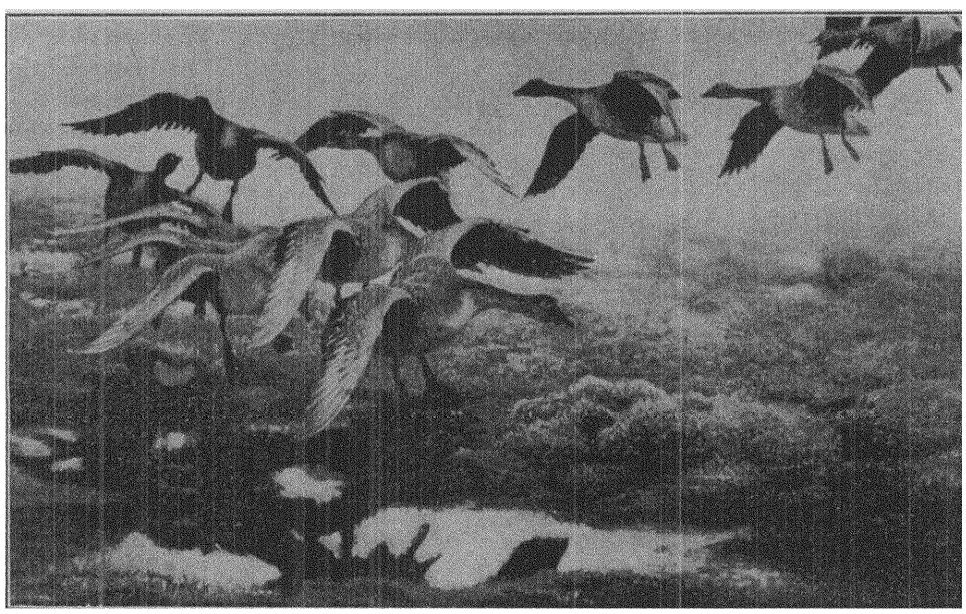

LILJEFORS: Fällande vildgäss.

Ack — häggars vita blom
och bokars späda grönska
om våren dofta starkt
och — — lär oss mycket önska...
— Vad livet ger och tar
i tystnad eller sång,
— intet betydde det, på
vilken strand det skedde!
Blott det som jag har kvar,
till värde blir en gång,
när tanken bygger bro
från nu och det mig ledde.

Där lyckans tysta vingeslag jag anar
och där min själ slår blom och finner fäste,
där syns mig världen skön, hur långt jag spanar,
och skönhet föder kärlek i mitt näste.
Vart än min farkost bär mig hän ut över vida vatten,
jag böjer mina knän inför dig, liv, i natten.

JULIA STRÖM.

Den danska kvinnorörelsen.

Danska kvinnorna ha utgivit en ''Kvindernes Aarsbog'', som omfattar en mängd notiser om kvinnorörelsen på olika områden, om deras verksamhet och rättigheter. Boken behandlar huvudsakligen de borgerliga kvinnornas verksamhet och därför prydes bokens titelblad med drottning Sofias. ''Danmarks första kvinna'', bild.

År 1860 översatte Georg Brandes ''Kvinnans förtryck'' av Stuart Mill, vilken hade en stor verkan på kvinnans uppvaknande. Men i början var det blott fråga om kvinnans samhälleliga ställnings förbättrande, om rösträtt talte ingen, ehuru männen fick sin stora rösträtsreform genomförd år 1849. Det första kvinnliga förbundet var ''Dansk Kvindesamfund'' av år 1871, vars syfte var att främja kvinnans självständiga förtjänst, förbättra kvinnans läge i hemmet och samhället. Först senare kom rösträtten på förbundets program.

År 1886 blev ''Kvindelig Fremskridsforening'' stiftad, vars mål var att väcka kvinnans intresse för samhälleliga och politiska spörsmål. Därefter börjar uppstå nya talrika föreningar och avdelningar landet runt. År 1903 slöto sig de danska kvinnorna till Världsförbundet för kvinnans rösträtt. Följande år förenade sig alla de danska rösträttsföreningarna till ett ''Landsforbund for Kvinders Valgret'', till vilket höra 160 föreningar med 11,000 medlemmar.

* * *

Om kvinnornas framskridande på produktionsområdet skall jag förtälja längre fram; nu skall jag i korthet visa, hur långt kvinnorna kommit på bildningens område.

Sedan omkring 50 år tillbaka har kvinnan rättighet att lära i kommunala läroverk. Mot omkring 416,000 skolpliktiga barn äro 9,300 lärare, av vilka 37 % eller 3,400 äro kvinnliga lärare.* Både manliga och kvinnliga lärare ha vanligen samma grundlön, men mannens lön höjes högre. I Köpenhamn t. ex. är den lägsta lönen 1,600 kr., den högsta för kvinnor 2,600 kr., för män 3,600. Provtiden är 3 år.

År 1874 började kvinnorna komma till universiteten. År 1911 avlade 157 kvinnor studentexamen. De bildade kvinnorna hängiva sig oftast åt lärarekallet. Men det finnes även en hel mängd kvinnliga läkare och sakförare. vilka hoppas snart få domarerättigheter. Från år 1905 kunde kvinnorna avlägga teologiexamina.

* * *

* Alla här förekommande statistiska uppgifter äro från år 1906, då man samlade dem över hela landet, i annat fall skall året nämnas.

I slutet av år 1886 förekom för första gången vid riksdagen frågan om kvinnans rösträtt. Då föreslog Folketinget kommunal rösträtt åt de självständiga, skattebetalande kvinnorna i Köpenhamn. Men landstinget förkastade förslaget och likaså alla senare förslag att giva kvinnorna kommunal eller politisk rösträtt. Först år 1908 fingo kvinnorna kommunal rösträtt och deltogo i det följande årets val.

I de första valen deltogo kvinnorna ej särdeles ivrigt, men vid valens upprepande stiger de kvinnliga väljarnas antal, i synnerhet i städerna. Vid de sista valen i mars deltogo 74 % av de röstberättigade i Köpenhamn. Vid dessa val fingo socialdemokraterna över hela landet tillsammans 1,083 representanter, bland dem 29 kvinnor. I Köpenhamns kommunalstyrelse äro 5 socialdemokratiska kvinnor invalda.

Kvinnornas politiska rösträtt anses vara löst, då den ej har motståndare, men det dröjer kanske något ännu, innan den kommer att övas i praktiken.

Av Danmarks 2,700,000 invånare äro 1,331,000 kvinnor. Av dessa äro omkring en tredjedel eller 450,000 kvinnor gifta och omkr. 100,000 änkor. 22 % eller 291,000 av alla kvinnor förtjäna själva sitt uppehälle, 143,000 som tjänarinnor och 148,000 på andra områden. Statistiken omfattar 249 fack och kvinnorna äro representerade i 198 bland dem. Arbetareklassen omfattar omkring 206,000 personer, av dem 47,000 eller 23 % kvinnor. I industri, handel m. m. sysselsätta sig 315,000, av dem 69,000 kvinnor, bland vilka 36 % äro organiserade. Bland de i industri sysselsatta männen äro 58 % fackligt utbildade och av kvinnorna blott 7 %. I industrin äro sysselsatta 38,000 kvinnor, och man kan indela dem i tre huvudgrupper: 1) födoämnenas tillberedare 10,000, 2) vävare 9,000, 3) i beklädnadsbranschen samt i tvätt- och strykerskefacket 19,000. I cigarr- och tobaksfabrikerna är största delen av arbetskraften kvinnlig, men i bagare- och mejerifacken manlig.

Fackligt utbildade såväl män som kvinnor få vanligen samma lön. I det avseendet äro typograferna bäst situerade, förtjänande från kr. 26:50 t. o. m. 45 kr. i veckan.

Men då antalet av fackligt utbildade kvinnor är så ringa, så äro oftast deras löner mindre än männens. Kvinnornas lägsta löner variera mellan 18 och 30 öre i timmen och är vanligen 24 öre, männens 30—55 eller oftast 42 öre.

* * *

Arbetskvinnorna tillhöra antingen direkt det socialdemokratiska partiet eller genom fackföreningarna. Det finnes även här i Köpenhamn en liten socialdemokratisk kvinnlig politisk förening, som är stiftad för omkring 5 år sedan, och vars ändamål huvudsakligen är upplysningsarbete. I politiken kämpa arbetarekvinnorna helt självständigt utan något samarbete med borgarekvinnorna. Eget partiorgan hava arbetarekvinnorna ej utan begagna sig av partibladet.

I fackföreningarna arbeta oftast både män och kvinnor tillsammans, kvinnorna ha blott i några fack egna avdelningar. Detta är ju utmärkt, om män och kvinnor som jämlikar arbeta i enighet tillsammans för det gemensamma målet mot samma fiende: förtryckaren kapitalismen. Detta är ju naturligt, då alla arbetareklassens medlemmar äro lika förtryckta, varför emancipationsstriden överlämnas åt borgareklassens kvinnor.

Men i själva verket är förhållandet mellan de manliga och kvinnliga arbetarna ej så tillfredsställande, och kvinnorna beskylla ofta sina manliga kamrater för att de aldrig vilja stödja eller hjälpa dem. Det är en sorglig företeelse, som förekommer i alla länder, att kvinnorna, vilka mest ha lidit av samhällets oordning, även få utföra med sina utmattade krafter den svåraste kampen för sin befrielse, kämpande på samma gång mot två förtryckare: kapitalismen och männen.

De till fackföreningarna hörande kvinnorna bilda 11,5 % av alla fackligt organiserade. Av alla 28 fackförbund är blott ett, ''Kvindelig arbeiderforbund'', kvinnligt. Förbundet har omkr. 3,000 medlemmar. Det är stiftat 1885 och är dess syfte att förena de kvinnliga fackföreningarna i landet, kämpa i överensstämmelse med partiprinciper och med partiet för lönernas reglering, att på allt sätt stödja sina medlemmar och utbetala åt dem begravnings- och arbetslöshetshjälp. ''Kvindelig arbeiderforbund'' hör till ''De samvirkende Fagforbund''. I detta fack äro kvinnorna sämst situerade med minsta löner och många oorganiserade.

Bland de andra 27 fackföreningarna ha de kvinnliga herrskräddarna och de kvinnliga tryckeriarbetarna var och en sin avdelning samt de kvinnliga bryggeriarbetarna, kvinnliga bokbinderiarbetarna och nåtlerklubben, som dock ej äro självständiga organisationer. Bland dessa äro de kvinnliga typograferna bäst organiserade, omfattande 95 %. Föreningen är ganska ny, grundad 1898, har 500 medlemmar och en utmärkt väl ordnad arbetslöshetskassa, vilken utdelar kr. 1:— à 1:25 pr dag. Typograferna bilda liksom i andra länder aristokratin bland arbetarna. De äro bäst situerade, få de högsta lönerna och sluta sig ej till arbetarepartiet, liksom största delen av alla andra fackligt organiserade.

Om de kvinnliga herrskräddarna har jag förut berättat för denna tidnings läsare.

Nåtlerskornas klubb är stiftad år 1873 och har omkring 400 medlemmar. Klubben har en självständig styrelse, men är beroende av fackföreningen. I medeltal få kvinnorna i skoarbetsbranschen 27 öre pr timme för 9 ½

timmes arbetstid, således är den lägsta lönen kr. 15:75 pr vecka. I små fabriker äro arbetsförhållandena ganska svåra med olämpliga arbetslokaler, dålig belysning, drag och köld om vintern. För 5 år sedan hade förbundet en stor strejk, som varade i 3 månader, och vars anledning var att man tvangs till överarbete. I närmaste framtiden förestå även konfilkter, då fackförbundet har uppsagt prislistan, som varit gällande i 5 år. Man vill tvinga arbetsgivarna att höja minimilönen med 3 öre samt i allmänhet reglera lönerna. Förbundet har även en väl organiserad arbetslöshetskassa med statsunderstöd.

* * *

Utmärkt organiserad är "Tjenestepigeforening". Den köpenhamnska avdelningen stiftades år 1899 och dess ändamål är att förena tjänarinnorna till ett kamratförbund, varigenom det vore lättare att förkovra fackets intressen. På förbundets möten håller man föreläsningar och diskuterar om tjänarinnornas förhållanden och dessas förbättrande. Förbundet ställer till kurser i danska språket och rättskrivning, engelska språket, i sömnad samt det som hör till tjänarinneplikterna, såsom matlagning, hushåll, tvätt m. m. Den senare kursen kostar 10 kr. i månaden, uppehälle inberäknat. Förbundet hjälper medlemmarna att söka platser samt bestämmer genom kontrakt värdinnans och tjänarinnans förhållande till varandra. Likaså utdelar förbundet sjukhjälp. Förbundet har 600 medlemmar och sitt eget organ.

* * *

Utom dessa ovan nämnda finnes det talrika kvinnliga föreningar och sällskap, barnmorskornas, sömmerskornas, folkskolelärarinnornas, kontoristernas m. fl., flera kristliga och välgörenhetsföreningar, sjuk- och vilohem, läse- och kaffestugor och andra.

Då man bläddrar i statistiken för alla dessa kvinnornas verksamhetsområden, måste man med aktning erkänna, att den danska kvinnan är mycket företagsam och skall nog kunna bruka sin politiska rösträtt till samhällets gagn.

Maria Palm.

Kommissionärer!

Inbetala rest å MORGONBRIS! Den, som till kongressen är skyldig för mer än två nummer, kommer att där offentliggöras.

S:t Görans strid med draken.

(Brottstycke ur ett föredrag, hållet på internationella kvinnodagen i Malmö.)

Bland de många konstverk, vår huvudstad äger, är ett, som framställer S:t Görans strid med draken. Efter att en tid ha varit förvisat till stadens museum, har det nu ånyo fått sin plats i Stockholms Storkyrka. För att förstå bilden ifråga tillåter jag mig erinra om vad den heliga sägnen haft att berätta om S:t Göran.

I Libyen, så berättar den, hade en stad vid namn Selene hemsökts av en väldig drake. För att blidka den offrade man åt densamma dagligen tvenne barn under femton år. Offren utsågos genom lottning. Nu inträffade en gång det märkliga, att lotten föll på konungens egen dotter, den unga fagra prinsessan. I sin förtvivlan vill fadern offra halva sitt rike för att köpa henne fri. Men folket, som själv måst göra så dyrbara offer, fordrade att även konungen skulle utlämna sitt barn. Så fördes den unga prinsessan ut ur staden för att överlämnas till odjuret. Men på vägen mötte hon en ung, kristen riddare, vid namn Georg, som lovade att befria henne. När nu draken kom för att hämta sitt byte, gjorde riddaren korstecknet, gav sin häst sporrarna och störtade sig över vidundret, vilket han efter en ursinnig kamp lyckades nagla fast vid marken med sin lans. Prinsessan var räddad, och inga offer voro mer behövliga.

Det är den ädle riksföreståndaren Sten Sture d. ä., som vi ha att tacka för konstverket ifråga. Om dess tillkomst berättar historien följande. Den 10 okt. 1471 stod det viktiga slaget på Brunkeberg, då herr Sten i spetsen för svenskarna kastade tillbaka den danska härens anfall på Stockholm. Under striden hade många varma böner uppsänts till S:t Göran, och när nu segern var vunnen, glömde man ej att tacka honom. Herr Sten lät till minne av segern för den betydande summan av 4,000 mark silver beställa en snidad och målad bild av S:t Görans strid med draken. Den skall, enligt sägnen, ha förfärdigats av en från Antwerpen inkallad konstnär, som efter verkets fullbordan skall ha blivit dödad, på det han ej i framtiden skulle för någon annan stad kunna utföra ett liknande konstverk. Så berättar sägnen, och vad som är sanning eller dikt är svårt att säga. Ett är emellertid säkert, och det är, att den betydelsefulla segern svårligen kunnat få ett härligare minnesmärke än bilden av denna stridsglada unga riddare, som stolt höjer sig i stigbyglarna och med väldig kraft höjer sitt svärd för att stöta ned odjuret.

Vid sidan om knäböjer jungfrun med händerna lyfta till bön.

Icke långt från Storkyrkan ha stockholmarna tillfälle att på en öppen plats beundra en trogen kopia i jättestorlek av det skildrade mästerverket.

Nu tänker jag, att de, som första gången stanna här och betrakta den egendomliga gruppen, få sina funderingar, var och en efter sin ståndpunkt, i tidens allmänna frågor. För en av våra samhällsbevarande, en renhårig högerman, kommer naturligtvis draken att bliva en träffande bild av socialdemokratin, och riddaren det är han själv och hans anhängare, som lyfta svärdet mot den hydra som hotar deras makt. Den rättrogne prästen ser naturligtvis i S:t Görans strid med draken personifierad kyrkans kamp mot all den otro, allt det tvivel, allt det himlastormande vetande, som lyfter sitt huvud upp. Jag tycker mig också kunna förstå, vad den entusiastiske nykterhetskämpen skall känna inför detta konstverk. För honom måste väl nykterhetsarbetet vara den riddare, som lyfter sitt svärd mot draken, rusdryckerna. På flera offentliga platser har jag sett rusdryckselände det så typiskt illustreras som på den plats som är helgad åt verket ifråga. Riddarens garde utgöres nämligen oftast av mer eller mindre druckna individer. Och det tycks ej kunna vara annorlunda, då platsen delvis är kringgärdad av krogar. Om jag väl förstås ogärna går in på den sistnämnda allegorien, så synes den mig dock icke nog uttömmande. För mig blir draken, det hemska vidundret, en bild av alla de orättvisa lagar, all den gamla fördom, allt det lumpna högmod och den grymma egoism, som gjort vår fagra jord till en eländets hemvist för så mången. Och S:t Göran blir för mig en representant för socialdemokratin, högernhydra, det enda politiska parti, som på sitt program har full rättvisa åt alla medborgare.

Men med den tåliga jungfrun kan jag ej så lätt komma till rätta. Visserligen synes hon mig mycket fager med sitt rena, oskuldsfulla ansikte. Men hon blir för mig bilden av det förgångnas kvinna, riddartidens kvinna, som stundom dyrkades som ängel eller helgon och vid andra tillfällen dömdes som häxa att brännas å bål. Men vår tids kvinnor vilja varken betraktas som helgon eller motsatsen, de vilja helt enkelt ha rättighet att anses som människor och få sitt värde som sådan erkänt genom rätten att bestämma över sig själva. Livet självt har för dem ut mitt bland människorna och på tusen olika sätt ha de fått göra den erfarenheten att livet är en kamp, där man ej kommer tillrätta med ett kontemplativt lugn, utan där det gäller att vara rustad och våga strid, om man ej vill gå under.

Detta ha kvinnorna för längesedan insett och därefter vilja de handla — men de få det ej. Allt fortfarande vilja våra högermän, att kvinnan skall vara den passiva åskådare som jungfrun i S:t Görans-gruppen. Och känns icke detta dubbelt svårt i de allvarstyngda tider, som nu äro inne? När Sveriges män med valsedeln i hand skola giva uttryck för sin ståndpunkt i dagens brännande frågor, då skola vi kvinnor snällt stanna hemma. Ännu räknas nämligen ej den svenska kvinnan till det svenska folket.

Matilda Holmgren.

Stöd

Morgonbris!

Kvinnorna inom tobaksindustrin.

Det arbetsområde, där kvinnorna för närvarande äro bäst organiserade, är säkerligen inom tobaksindustrin. Jämnsides med mannen står hon kämpande för sina rättigheter och förbättrandet av levnadsvillkoren. Många kvinnliga fackföreningsveteraner finna vi hos dem och intresset bland de unga är även mycket gott.

Många prov på solidaritet och upphöjd rättskänsla mot varandra ha tobaksarbeterskorna ådagalagt, och detta icke endast i stridstider, utan även i de mera vardagliga förhållandena.

Just denna vår har inom tobaksindustrin pågått lönerörelse. Det är nu 10 år sedan förra riksavtalet gick igenom, och med den stegring av levnadskostnaderna, som på denna tid ägt rum, torde förhöjning av lönerna vara väl berättigad. Underhandlingarna synas dock varit nog så segslitna, men då detta skrives torde ej återstå så många tvistepunkter, utan man får hoppas att allt skall kunna lösas på fredlig väg och utan upprivande strider.

En tvistepunkt, som särskilt fäste sig i minnet, var ett ackordspris på 1,000 cigarrer, som nu betalas med 5: 50 och som arbetarna ville ha höjt till 6 kr. Arbetsgivarna bjuda 5: 75, emedan de anse att på det priset kunna arbeterskorna förtjäna en bra veckopenning. Förtroendemannen upplyste dock, att med en oerhörd arbetsintensitet kan ej förfärdigas mer än 2,800 i veckan. Således skulle med arbetarnas begäran veckolönen gå upp till endast 16: 80 (nuv. 15: 40). I sanning en hög avlöning i detta dyra land!

Andra arbeterskor ha alltid trott att tobaksarbeterskornas förtjänster voro relativt höga, 25 à 30 kronor i veckan vore väl de flestas inkomst. Men tyvärr är ej så förhållandet. Arbetet är mycket specialiserat och arbetsförtjänsten mycket olika.

Det synes vara själva förarbetet till cigarrer och cigarretter som betalas sämst, och ha dessa löner fått mycket liten påökning på 30 år. Därför varierar också deras veckoförtjänst mellan 8—12 kr. och är väl att hoppas att dessa arbeten vid denna lönerörelse få en välbehövlig förhöjning.

Internationella Tobaksarbetareförbundets Stockholmsavdelning är en livlig och duktig avdelning och består till $^2/_3$ av kvinnor. Några av dess kvinnor vilja vi presentera för Morgonbris' läsare så gott vi kunna.

Det är inte lätt att få några uppgifter av arbetarekvinnor, det får lov att ske på sådant sätt att de minst veta om det själva.

Som många andra arbetare ha även tobaksarbetarna fått strida för sin föreningsrätt, och en betydelsefull sådan strid utkämpades 1896. En av de kvinnor, som särskilt ihågkommas från den striden, är *Lovisa Andersson.* Hon var då mycket verksam. För tobaksarbetarnas sjuk- och begravningskassa har hon varit kassör i 17 år och är nu kassör för Tobaksarbetareförbundets Stockholmsavdelning.

Alina Jägerstedt har varit med från Stockholmsavdelningens början och var en av dem som energiskt arbetade för föreningens bildande och är fortfarande lika energisk för utbredande av förståelse för fackföreningens stora och värdefulla uppgifter. Hon har varit avdelningens vice ordf. och säkerligen den första arbetarekvinna som erhållit kommunalt uppdrag. Som medlem av Arbetsförmedlingens styrelse invaldes fröken Jägerstedt 1906 och är det fortfarande, ävenså är hon invald i pensionsnämnd.

Augusta Lock har även varit med från föreningens början och är en mycket energisk och temperamentsfull kraft. Augusta Lock är ett namn som är förknippat med arbetarerörelsens tidigare dagar.

Aurora Grevenberg och *Emma Wåhlberg* höra även till den gamla stammen. De gingo in i Stockholmsavdelningen när den bildades och ha stridit för sina idéer och slitit för sitt uppehälle. Fru Wåhlberg har arbetat i yrket i 45 år och på en och samma arbetsplats i 30 år. Avlöningarna ha varit små och bekymren stora, men alltjämt ha de varit med och gjort sina skyldigheter, som solidariteten krävt.

Mathilda Olsson och *Lotten Häll* höra till de yngre krafterna, som komma att träda i de gamlas goda fotspår. Verksamma och intelligenta slå de vakt om föreningen. För kvinnornas frigörelsesträvanden i övrigt äro de även goda kämpar och i fröken Lotten Häll har Morgonbris en präktig kommissionär. Bägge äro de pålitliga uppbördskvinnor i avdelningen.

Detta är en liten axplockning bland kvinnor, som på sitt område inom fackföreningsrörelsen utföra ett målmedvetet arbete, som det vore gott om det funnes lika många utav inom alla yrken. Då säge det helt säkert annorlunda ut med betalningen för den kvinnliga arbetskraften.

Ännu en skulle jag vilja omnämna, nämligen fru *Hanna Nordström,* som är medlem av förbundsstyrelsen. Jag har kommit att helt ofrivilligt få del av fru Nordströms fina agitationsmetoder bland de unga kamraterna på arbetsplatsen, varigenom dessas tankar omedvetet riktas in på goda och lärorika banor.

Morgonbris tillönskar naturligtvis denna grupp av yrkesutövare fortsatt framgång i sitt arbete och sin kamp för mer betryggande levnadsvillkor, som ger ökat värde åt livet som människa.

Signe Svensson.

Motioner.

(Forts.)

Av Svenska Bryggeriarbetareförbundets avd. 15 (kvinnliga).

Motion till Socialdemokratiska Kvinnokongressen 1914:

1) Att kongressen ville till behandling upptaga det bordlagda förslaget om bildandet av kvinnoförbund.

2) Förbundet skall vara ett agitationsförbund med uppgift att bedriva såväl facklig som politisk agitation.

3) Till förbundet kunna vara anslutna såväl fackligt som politiskt organiserade kvinnor, tillhörande respektive arbetarekommuner. Ansluten förening är till förbundet rapportskyldig.

4) Ansluten förening betalar till förbundet minst 20 öre pr medlem.

Rättelse.

Av de i förra numret införda motionerna från Arvika kvinnoklubb meddelas, att endast den första angående Morgonbris var godkänd som klubbens motion och motionerna angående statskyrkan var insänd av Lydia Johansson som enskild medlem.

Från ett besök vid andra nordiska kvinnosaksmötet i Köpenhamn den 10—11 juni.

Vid detta möte behandlades tre för kvinnorna särdeles viktiga ämnen: Familjerätten, lagstiftningen för barn samt skyddslagstiftningen för kvinnor.

Det första ämnet var indelat i tre olika avdelningar, nämligen: förmögenhetsförhållandena mellan äkta makar, förhållandet mellan föräldrar och barn samt äktenskapets ingående och upplösning. Hela familjerätten behandlas för närvarande av en nordisk kommission av sakkunniga för att söka åstadkomma överensstämmelse i lagstiftningen inom de nordiska länderna.

Då kvinnor inom olika kvinnoföreningar i norden varit synnerligen verksamma för att äktenskapslagstiftningen skall förbättras till kvinnornas fördel, så är det ju också naturligt att kvinnorna nu vid detta kvinnomöte ville giva ett uttryck för sin uppfattning.

Inledaren i ämnet familjerätten var ordf. i kommissionen, professor Viggo Bentzon, som är en man helt till grunden förstående kvinnornas krav på rättvisa. Han sade bl. a., att vi handla icke rätt, om vi icke giva kvinnorna tillträde till vår lagstiftning. Han påvisade hur kvinnornas frigörelse hade sin grund redan i kristendomen: ''Här är icke jude eller grek, här är icke träl eller fri, här är icke man eller kvinna, alla äro vi ett i Jesus Kristus''. Så talade han om hur renässansen och reformationen och revolutionen voro förberedande rörelser till kvinnans fulla frigörelse. Det sista århundradet har endast behövt att draga ut de logiska och praktiska konsekvenserna.

Han gav sin fulla erkänsla åt det arbete för en rättvis äktenskapslagstiftning, som utförts av ''Dansk Kvindesamfund'', den förening som inbjudit till mötet.

Han visade sig också på flera punkter vara en verkligt radikal man, han var t. ex. med på utanför äktenskapet födda barns arvsrätt. Och han förstod helt och fullt att kvinnorna inte kunde gå med på skyddslagstiftning enbart för kvinnor.

Såsom huvudtalare i Familjerättens tre olika avdelningar kunde mötet uppvisa tre kvinnliga jurister, nämligen: från Sverge Anna Wicksell, från Norge Höjesteretsadvokat Elise Sem och från Danmark Overretssagförer Astrid Rickmann.

I ämnet barnlagstiftning deltogo två socialdemokratiska kvinnor som inledare, nämligen: undertecknad och Helene Berg.

Helene Berg är en intensiv kraft i Danmark. Hon har studerat sociala förhållanden utomlands, hon är nu till yrket journalist samt känd för sin sociala verksamhet på många områden. Hon håller ofta föredrag, såväl rent allmänt upplysande som agitationsföredrag inom den socialdemokratiska

Helene Berg.

röreslen. Hon är vidare medlem av Dansk Kvindesamfunds styrelse och verkar där särskilt inom Samfundets utskott för barnlagstiftningen. Detta samfund upptog från början frågan angående alimentationslagarnas i Danmarks förbättring, enligt vilka förskott av samhället gives till barns underhåll, och för vilka redogörelse förut lämnats i Morgonbris.

Helene Berg uttalade i sitt föredrag, att fastän Danmark hade sina alimentationslagar och sin lag om pension till änkors barn, var dock ännu samhället barnet skyldig mycket mer omsorg. Undertecknad framhöll bl. a., att barnens undervisning ej borde avslutas förrän de nått 16 år, vilken därför behövde icke enbart vara teoretisk utan även borde omfatta början till yrkesutbildning. Vad änkelagen och alimentationslagarna angår, äro vi här i Sverge så långt efter, att vi blott börjat arbeta på deras tillkomst.

I frågan om skyddslagstiftning för kvinnor inledde den danska yrkesinspektören Julie Arenholt, som ju är känd för sin bestämda hållning emot sådan lagstiftning. Vidare redogjorde typografen Ida Johansson för förhållandena här hos oss, kvinnornas kamp mot lagen och hur den verkat. Sista inledare var doktor Dagny Bang från Kristiania.

Utom Ida Johansson uppträdde från arbeterskornas håll en norsk typograf Alma Andresen samt den danska typografen Henriette Crone, som talade mycket kraftigt mot förbudet, stödd på detta enkla motiv: ''Vis man har valget mellem sult og natarbejde, tar man natarbejde.''

Anna Lindhagen.

Socialdemokratiska kvinnokongressen.

Med anledning av att partikongressen framflyttats till augusti kommer kvinnokongressen att avhållas dagarna den 9 och 10 augusti. Anmälan om val av ombud torde insändas snarast.

Soc.-dem. kvinnokongressens V. U.

Sågspånskonstnären.

Nu är det vår, och drömmarna
och svärmarna och längtarna,
de veka lyckoträngtarna,
de går och är i hågen
som sjöman uppå vågen:
Han längtar hem, han drömmer jämt,
och drömmen är en jänta.

På dej jag tänker, Sågare-Anna.
Jag såg dej härförleden.
Du gick i vardagssysslorna,
en liten tjänarinnas.
Jag stod och grov i sågspån,
bland slavarna den sämste
på verket norr om ön.

Jag såg genom fönstret bara,
men jag tänkte när jag såg dej:
Hon är nog hög och härlig,
och kloka ögon har hon
och runda bröst och armar
och röda, friska läppar —
Vem kan hon månne vara?

Nu vet jag vem du är, du.
Nu går jag här och drömmer,
som ofta förr jag drömde
om töserna och kyssarna,
om lena, vita händer,
som stryker över länder
en kärleksnatt i maj...

Och spån, som förr var smörjan,
som stank av svett och eder,
den doftar nu av timotej
och kvinnohår och fläder.
Och själv är jag prins Aladin,
och du skön Eufruzin,
en fången kungadotter.

Men drömmar är som strömmar,
Sågare-Anna... Ty du är ung.
Och jag är grå som gatan,
en arm och fattig satan,
som lever på min sågspånskonst.
Mitt sängsällskap är lusen
i verkets »Ugglebo».*

— — —

I världen ska man ljuga, ljuga...!
I går jag sant mej biktade,
jag kunde ej bedraga.
I dag jag spejar fåfängt —
min fönstersol är borta,
hon visar sig ej mera
och fönstret har hon stängt.

Nå, klaga det må veklingar,
som icke vet att sorg är kostlig.
Jag kastar ner mitt verktyg, jag,
och vandrar som jag kommit,
på bolagsvägar gungande,
min frihet glatt besjungande:
Mej möter snart en ny!

Karl Östman.

* Ungkarlsbaracken.

Böljor.

För Morgonbris av
Elna Lindgren.

När den gamla kassörskan hos direktör Jacksson på Elgesta bruk efter mångårig, trogen tjänst insjuknade och dog, fick hon till efterträdare sin raka motsats. Lika stilla, allvarlig, saktfärdig som gamla kassörskan varit, lika livlig, glad och rask i arbetet var hennes efterträdare. Hon var en rätt ung flicka, 25 år, en käck stockholmska, med ett hetsigt, något nervöst temperament. Hon var en söt flicka, full av upptåg och skämt, som nästan alldeles förtrollade alla de gamla damerna, som förut voro i direktörens tjänst. Av sådana fanns där fyra, två på kontoret och så fröken Jackssons sällskapsdam samt husföreståndarinnan.

Direktör Jacksson var änkling och hans hus sköttes av en husföreståndarinna. Han hade ett barn, den snart 40-åriga dottern Hildur.

När den nya kassörskan, Anna Ekblom, kom till Elgesta, var fröken Jacksson nyligen förlovad med den unge ingenjören Erik Lennard, direktör Jackssons närmaste man på bruket. Han var endast 25 år, en vacker och glad ung man.

Det hade varit en förlovning som väckt allmän uppmärksamhet, dels för åldersskillnaden och dels för ståndsskillnaden. Där hade inte saknats olycksprofetior och inte heller varningar och förmaningar. Ryktet visste berätta att direktör Jacksson först varit alldeles förtvivlad över sin dotters, som han sade, vanvettiga beslut. Men intet hade hjälpt. Hildur Jacksson förlovade sig med den femton år yngre ingenjören, och hon gjorde det i full förvissning om att en gång bli mycket lycklig med honom.

Hon såg yngre ut än prästbetyget visade, var en ståtlig kvinna, lång, välväxt, mörk, med fasta, markerade drag. Hon var också allmänt omtyckt bland alla som kände henne för sitt flärdfria, öppna sätt, för sin vänfasthet och för sin stora godhet mot lidande medmänniskor. Henne hade inte felats giftermålsanbud, fast hon först nu, när hon nästan blommat ut, träffat någon som fängslat henne så att hon beslöt sig för att offra sin frihet.

Denna förlovning och detta förhållande intresserade från första stund den lilla kassörskan. Hon tyckte det hela var onaturligt och osunt, och så tyckte hon ingenjören såg allt för bra ut för fröken Jacksson. Ingenjör Lennard intresserade henne mest av alla på Elgesta. Eljest räckte hennes intresse till för allt och alla.

De gamla tanterna, som hon kallade damerna som voro hennes kamrater, tog hon med storm genom sitt friska, glada sätt. Hon fick sitta med dem på deras rum och med dem gå igenom alla deras ungdomsminnen, för henne öppnade de sina hjärtan, förevisade gulnade brev, torkade och prässade blommor, som de fått av sina ungdomsvänner. De levde upp på nytt i denna livfulla ungdom.

Till »tanternas» stora förskräckelse började Anna en oskyldigare flirt med ingenjör Lennard. Visserligen gillade de inte fröken Jackssons förlovning med denne, men att som Anna nu försöka snappa bort fästmannen mitt för ögonen på hans fästmö, och denna fästmö därtill var stormrika Jackssons dotter, det var förskräckande även för dem som ej hade så lätt för att skrämmas som de gamla damerna i Jackssons tjänst.

Men Anna bara skrattade åt deras varningar, och en dag när sällskapsdamen, fröken Svanberg, förmanade henne samt i detsamma bad henne tänka på fröken Jacksson, hur gränslöst olycklig hon skulle bli om hon förlorade sin fästman, fick hon jämte ett klingande skratt till svar:

— Skall jag hysa medlidande med fröken Jacksson? Ingen människa har hyst eller hyser medlidande med mig.

Och trots skrattet synes nu i hennes ansikte ett skarpt drag av bitterhet.

Med detta svar fick fröken Svanberg nöja sig, fast nog tyckte hon det var underligt av en sådan ungdom.

Om Annas föregående liv visste de föga. Att hon var föräldralös och att hon länge sörjt för sig själv, det visste de, men ej mer heller. Vad det var för bittra erfarenheter hon gjort i livet och som kom henne att ofta med en till cynism gränsande öppenhet tala om sitt livs värdelöshet, visste ej någon. Dömde man efter hennes uppträdande kunde man dock ej tro detta. Ingen kunde vara levnadsgladare än Anna, det var ju riktigt så det sprudlade liv av henne, glädje och jubel var allt, t. o. m. de hårda, bittra orden kommo oftast med ett skratt.

— Vet ni vad jag är? — brukade hon säga. Jo ser ni, jag är en rot- och hemlös varelse, dömd att vandra och flacka ideligen, utan rast och ro. Nu för ögonblicket är jag på en anhalt, men snart får jag ut i striden igen. Alltjämt vandra.

Om då någon av hennes kamrater sade till henne: — Stanna där du är, du trivs ju och är nöjd, varför då vandra igen, fingo de till svar:

— Ack ni, just därför att jag nu vill stanna, vill komma till ro, sluta min kringvandring, kommer nog något att hända som omöjliggör detta för mig. Jag får inte stanna, jag, ser ni. Jag är dömd att vandra, bara vandra. Ödet vill så.

Men trots denna pessimistiska tro gjorde hon livet glatt för sig, skämtade och nojsade, skötte sitt arbete under skratt och sång och flirtade alltjämt lika vilt med ingenjören.

Det är en kväll i augusti. Halvmörker råder, en strid mellan ljus och mörker, i vilken mörkret så småningom blir segrare. Natten sänker sig som en slöja över nejden. Bruset av forsen vid Elgesta hörs klarare än eljest, en skogsjättarnas viskning mitt i lugnet. Sjön ligger blank, återspeglande de matt glindrande stjärnorna, och från den stiga lätta dimmor upp; det är älvorna som gå till dans i den trollska kvällen.

Nere vid sjön, på ett par stenar sitter fröken Ekblom och ingenjör Lennard. De ha varit ute och cyklat. Nu ha de kastat cyklarna bredvid vägen och själva gått ner till sjön att vila en stund.

Båda sitta tysta och se drömmande ut över sjön.

Så säger han plötsligt:

— Nu är det snart slut på våra trevliga kvällsstunder. Om två dagar kommer min fästmö hem.

Hon ser lite gäcksamt på honom.

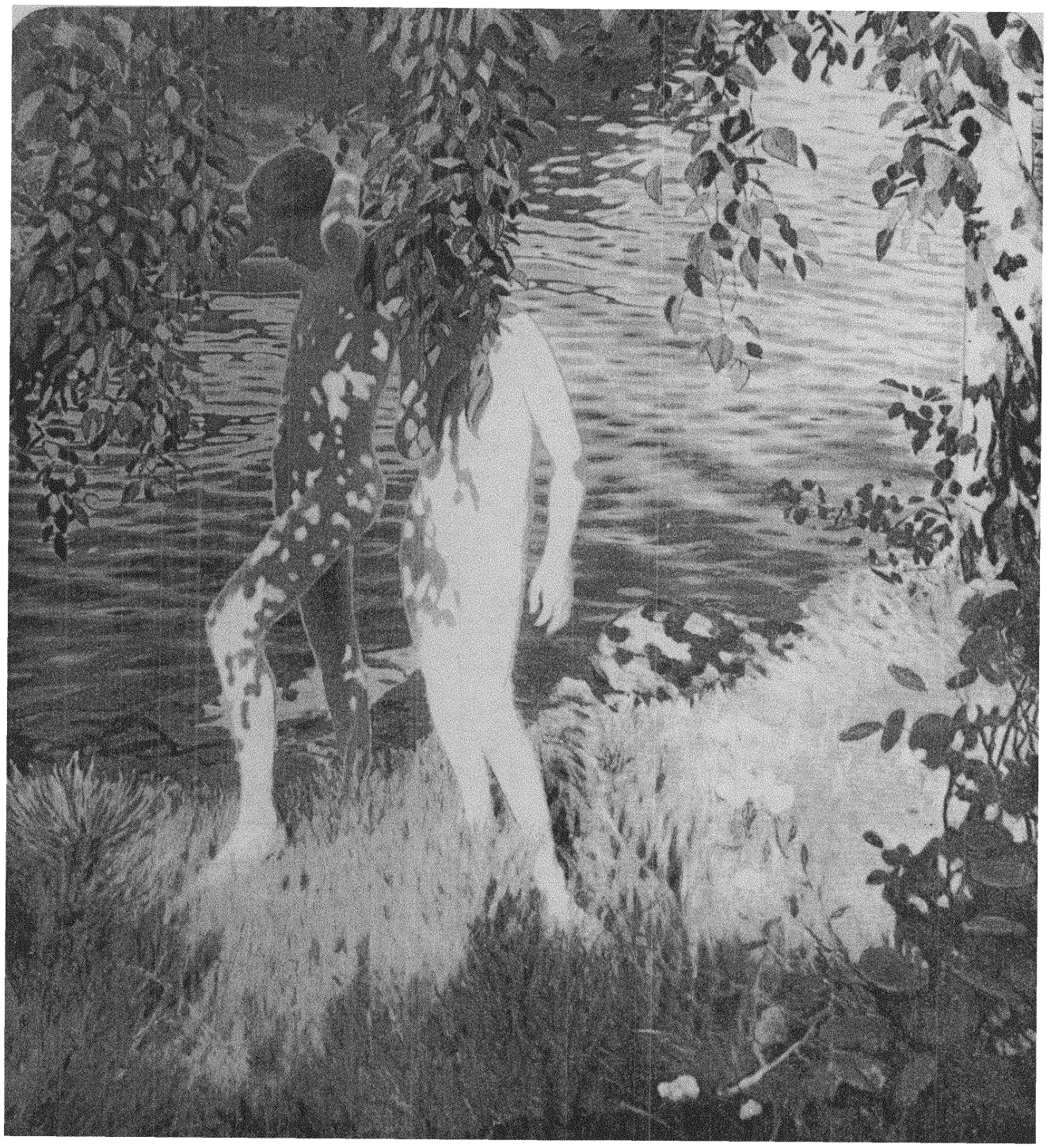

"Sol genom björkar på badande barn". Tavla av Gustaf Fjæstad.

— Då skall ni ut och »svärma» med henne i stället, säger hon med ett tvetydigt leende.

— Jag får åtminstone lov hålla henne sällskap, kommer det halvt sorgset från Lennard.

Hon är tyst en stund, sitter och ser drömmande utåt sjön. Men så frågar hon hastigt, nästan andlöst:

— Är ni egentligen kär i er fästmö?

Frågan förbryllar honom något, han dröjer lite med svaret. Efter en stund säger han:

— Den känsla jag hyser för min fästmö kan jag nog inte en gång klargöra för mig själv. Den där berusande känslan, som vi kalla kärlek, är det nog inte. Däremot har den kärlekens värme. Ett lugnt och gott förhållande, en känsla påminnande om ett stilla, väl ombonat hem. — Har ni sett henne? tillägger han därpå.

— Ja, några gånger, men aldrig talat med henne.

— Nå, vad tyckte ni?

Hon svarar inte, gör endast en handrörelse, som kan tydas hur som helst. Sedan säger hon:

— Låt oss gå hem, jag fryser. Och hon drar kappan till om sig.

— Fryser i tjugu graders värme!

Han skrattar, men reser sig dock och går sakta efter henne upp mot vägen. Han går och ser på henne. Tänker på att hon, där hon går i den vita nattens dunkla sken, påminner mycket om en svag, bräcklig rosenstängel, en som kunnat utvecklas och bliva vacker vid sol och värme, men som var för sent född att få detta. Och med ens slår det honom vilken farlig lek de lekt nu en tid. Han går nu här och tänker på sitt förestående möte med fästmön med en känsla som liknar leda. Och vad kände väl den där lilla? Led hon som han? En röst i hans inre viskade sakta: Vad är väl gods och guld mot en levande, varm människa? Vad är väl allt i tiden mot en stunds lycka med den kvinna man älskar? Han försöker slå tanken från sig. Han höll ju även av sin fästmö, han höll av henne och aktade henne högre än andra kvinnor. Men tanken på flickan framför honom ville ej lämna honom.

Då de kommit fram till parken och Lennard ställt in deras cyklar, ber han Anna om att följa honom på en liten promenad. Men hon vill inte. Hon har erinrat sig att hon bjudit ner alla »tanterna» till sig denna kväll på musik, sång och kaffe som plåster, och nu måste hon gå in.

Lennard följer henne till flygelbyggningen, där hon och de två andra damerna på kontoret ha sin bostad. Han är förargad.

— Jag hade nästan tänkt få rå om er i kväll, säger han.

— Gå ni med in, »tanterna» äro inte rädda.

Men han slår avvärjande med handen.

— Nej, bevara mig väl för det sällskapet. Och inte heller är det nyttigt för er.

— Jo då, jag trivs så ofantligt väl samman med dem. Och hon skrattar så glatt mot honom, hennes tänder lysa vita, ögonen glänsa som stjärnor.

Nu kan ej Lennard motstå den inre rösten, han drar henne till sig och kysser henne passionerat.

Men så med ens skjuter han henne våldsamt ifrån sig.

— Gå, gå! säger han.

Men då hon står kvar och förvånad ser på honom, går han själv med hastiga steg från henne.

Anna går in. Hon förstår ej riktigt vad

Brev från Utah — mormonernas Zion.

Efter nära ett års vistelse i Utah, ''mormonernas Zion'', tror jag mig våga lämna en skildring härifrån, vilken kanske är av aktuellt värde just i dessa dagar genom de av regeringen igångsatta förföljelserna mot mormonerna.

Såsom motståndare till mormonismen vill jag inte göra anspråk på att lämna en fullkomligt opartisk skildring, men som jag inte — i likhet med vad som ibland händer, då den svenska allmänheten underhålles med alla möjliga historier om mormonerna — har ekonomisk fördel av att lämna falska uppgifter, blir detta såtillvida överensstämmande med sanningen, som det ses från en socialistiskt intresserad arbetares synpunkt.

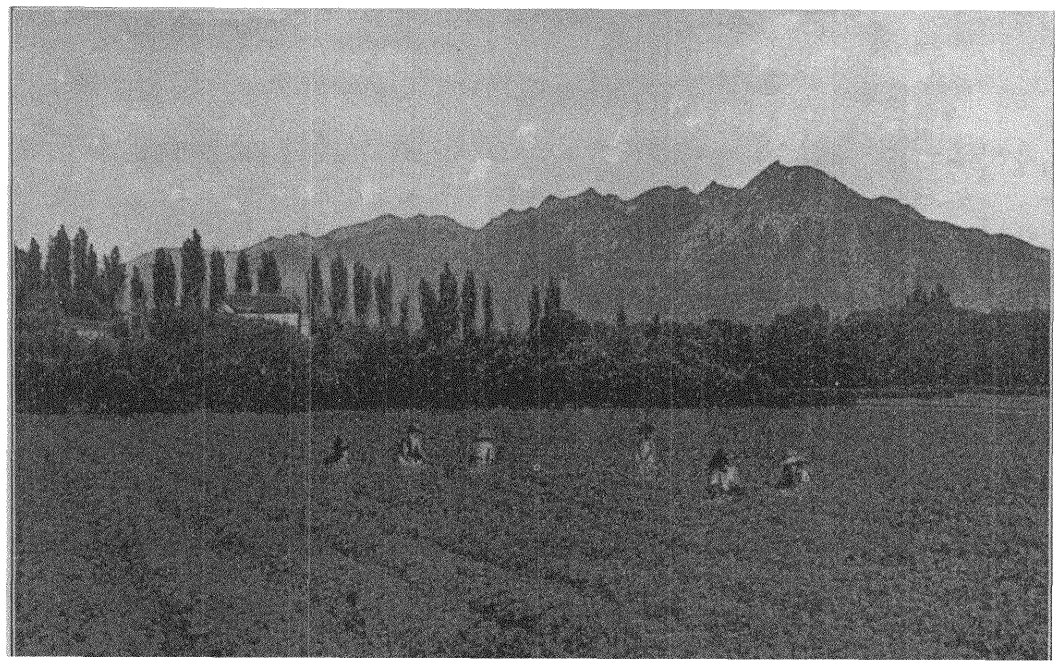

Lantarbetet i Utah.

När man på tåg österifrån närmar sig Utah, företer landskapet en plötslig förändring. Skogarna, prärierna och sjöarna försvinna och från kupéfönstret ser man Klippiga bergens kedja resa sina, som det tycks, ogenomträngliga murar. Men trotsande alla hinder har det mänskliga arbetet gjort det möjligt att med civilisationens hjälpmedel passera även dessa otillgängliga berg. Rastlöst ilar tåget framåt och snart är man innesluten i den ofantliga stenmassan och därmed har man inträtt i Utahs vackra, storartade berglandskap.

Nu slingrar sig tåget fram än på bottnen av en Canyon, än på höjden av ett bråddjup, genom långa tunnlar, upp och ner går färden och man har en härlig utsikt över detta sällsamma skådespel. Den ymniga vegetationen nere i Canyon, vattnat av den ständigt framilande bergsströmmen, de gräsbevuxna bergssluttningarna, där tusen-

---

som bänt. Men nu, tänker hon, kommer han att bryta sin vanvettiga förlovning och bli hennes. Efter ett sådant ögonblick kunde han ej tänka på att gifta sig med den kvinna han är förlovad med.

Inne på hennes rum äro alla hennes kamrater samlade. De ha suttit där länge och väntat, men ville ej gå innan de fått se när hon kom hem. Och de ha viskat med varandra.

— Nu är hon ute med honom igen. Vad tänker hon på? Och han sen, var han riktigt klok. Vad skall väl direktören säga och hur skall fröken komma att ta det?

Anna hälsar dem glatt och ogenerat. Hon ursäktar sitt dröjsmål med en för långt utsträckt cykeltur. Det är liv och färg över henne, mera än vanligt. Hon är vid hög stämning nu och vid stämning att sjunga för dem. Och hon spelar och sjunger för dem, sjunger med jubel och klang i sin röst. Hon sjunger om kärlek, tänker på kärlek och hela hennes jag andas kärlek. Det var kommen en underbar glans över henne, som nästan bländade de gamla, en glans av vår och sol, av lycka och fröjd, ett jubel som en tumlande, lekande vårbäck.

* * *

Det är några veckor efteråt. Åter är det kväll, nu mörkare, kallare. Hårdare lysa stjärnorna, tunnare är luften.

Inne på sitt rum sitter Anna. Hon har en brasa tänd, ty luften är rätt kylig, och framför den sitter hon på en pall och sjunger till sin luta. Men nu är det ej med klang av jubel i rösten. Visst är också nu sången glad, men rösten är hård, utan värme, de vackraste orden äro som fyllda av bitterhet.

Då öppnas dörren sakta och Lennard kommer in.

Hon kastar en hastig blick på honom, en blick full av förakt, men med ett kuvat medlidande i.

Han ser blek och förstörd ut. Då hon intet säger till honom, sätter han sig på soffan bakom henne, sitter så och ser och hör på henne. Hon fortsätter sin sång. Men nu är det som om glädje och vemod kämpade om herraväldet däri. Både hon och han känna och förstå det. Hon lägger bort lutan och vänder sig mot honom.

— Vad vill du? frågar hon sakta.

— Det går inte, det går inte, säger han, och det låter som han jämrade sig.

— Vad är det som inte går?

— Den hårda striden mellan kärlek och plikt. Jag kan inte, jag står inte ut.

Anna ser underligt på honom.

— Kärlek och plikt! Mig synes det nu som dessa kunde förenas, ej strida mot varandra. Du har plikter även mot mig.

— Jag är hennes allt, jag kan inte svika henne.

— Vad är du för mig då, tror du?

— Åh, du är ung, du kan få en annan lycka, så ej hon.

— Än du själv då?

— Jag får offra mig, jag som du.

— Det är ju gott att det offret får sin i guld klingande lön.

— Ja, jag vet du tror detta. Jag vet att du tror det är beräkning av mig, att hennes guld håller mig kvar hos henne. Men så är det ej. Nu är det medlidande, förut trodde jag det var kärlek.

— Vad vill du nu då?

— Be dig resa.

— Resa? — Hon skrattade högt. — Varför jag? Jag skall nog kämpa mig lös. Jag kan övervinna sådant, blott jag vill.

— Ja, men jag kan det inte. Och hon blir olycklig. Hon kommer att förstå.

— Vad bryr jag mig om det! Vem bryr sig om mig?

— Gör dig inte hård, jag vet att du inte är det. Det finnes ingen annan utväg än den. Det är den enda möjlighet för oss att glömma.

— I så fall, res själv!

— Det vet du att jag inte kan. Vad skulle jag ge för skäl? Herre Gud! Om ett par veckor lyser det för oss, en liten tid därefter skall jag gifta mig med henne, och då går du här, du som jag älskar.

— Bryt, säger hon lakoniskt.

— Nej, tusen gånger nej! Hellre de outhärdligaste lidanden än detta. Ah, res!

— Jaså, du vill det. Du vill ha mig ut nu igen. Du vet inte hur jag haft det, du. Den lott som ödet gav mig, den var tung och hård, den hårdaste jag kunde få. Jag har kastats av böljorna från strand till strand, vid ingen får jag vila, åter och åter tillbaka ut igen, och så skall det hålla på till dess att en dag döden förlossar mig eller ock jag själv söker honom. Nu trodde jag mig vara i hamn. Här var gott, här var lugnt. Människorna voro snälla och goda mot mig, här fick jag ett hem. Och nu kommer du och ber mig resa. Åhnej du, jag behöver ej hysa medlidande, gör det ej heller.

Men han hör att det är tvekan i hennes röst, hör ock att om han nu blott vet att finna de rätta orden skall hon giva vika. Nog kände han medlidande med hennes öde, men här fanns ej annan utväg. Hon måste bort för att rädda den andra och för att — rädda honom.

— Du, säger han sakta, har du sett Hildur ute bland de fattiga, har du sett hur god hon är, hur mycken glädje hon giver andra? Har du stått bredvid när hon tröstat sörjande, när hon lindrat plågor, lättat bördor? Har du sett den strålande, milda glans av ren, sann människokärlek, som lyst ur hennes

tals får söka sin näring sommar och vinter, vaktade av dessa romantiska cowboys, som man här och där ser skymta fram, ibland djärvt sprängande fram på hästryggen, ibland stillsamt sysslande kring lägerelden med måltiden eller sittande framför elden i slö resignation med pipan i mun.

Bergens egendomliga formationer och färger växla oavbrutet, fångande intresset under den många gånger hissnande färden, tills vi slutligen komma in i Saltsjödalen, där bördiga åkrar och leende lantgårdar, inbäddade i lummig grönska, upptaga hela dalen, vilken på alla sidor omgives av de höga bergen som en naturlig fästningsmur.

Denna dal var före mormonernas ankomst 1847 endast en ödslig sand- och

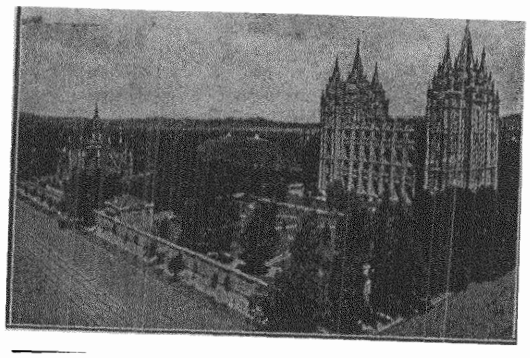

Mormontemplet i Utah.*

saltöken, men har nu med artificiell bevattning och arbetsamma människors händer förvandlats till en grönskande oas. Nu drives här ett betydande åkerbruk och kring lantgårdarna och utmed vägarna resa sig höga poppelalléer.

I norra ändan av dalen ligger mormonernas huvudstad Salt Lake City (Saltsjöstaden), som fått sitt namn av den i närheten liggande stora insjön med saltvatten, som näst Döda havet skall vara den saltaste sjö i världen.

Saltsjöstaden är en fullkomligt modern stad med ''skyskrapor'' och breda asfaltbelagda gator, kantade av höga poppelalléer. Alla affärer äro koncentrerade mitt i staden, där även skyskraporna äro belägna, vilka äro inredda till affärs- och kontorslokaler.

Boningshusen äro med få undantag envåningshus, en stor del byggda i vacker villastil, oftast omgivna av välskötta gräsmattor och blomsterrabatter. Nästan var familj kan hyra sitt lilla hus på 3—4 rum med nutida bekvämligheter. Att det ej är trångboddhet visar den senaste statistiken, ty på 100 boningshus komma omkring 106 familjer, d. v. s. i hela Utah. Hyrorna äro även jämförelsevis billiga, så att även den arbetande klassen kan hyra förmånliga bostäder.

Naturligtvis finnes även här ruskiga kvarter, dit man ej utan fara förirrar sig efter mörkrets inbrott, men dessa bebos mest av greker, italienare och negrer. Av dessa nationer finnes en stor del, som med sina små behov äro en farlig konkurrent för den civiliserade arbetaren. I regel arbeta dessa för underbetalning, och här som annorstädes söker arbetsgivaren taga de lägst avlönade som måttstock för hela den arbetande klassen, utan att erkänna den moderna arbetarens större behov.

Det finns även många vackra och storslagna byggnader och de mest omtalade äro mormonernas Tempel och Tabernakel. Till Templet lade Brigham Young grundstenen 1853, men först 40 år senare blev det färdigt. Templet är byggt av granitblock, hopfogade utan murbruk, brutna ur bergen 3 svenska mil därifrån och ditsläpade av oxspann under stora besvärligheter. Kostnaden för denna byggnad belöper sig till över 15 miljoner kronor i svenska mynt. Tabernaklet, som fullbordades 1870, är en jämförelsevis låg byggnad av tegel och trä. Det är byggt utan pelare invändigt och har ett väldigt välvt tak, täckt med plåt. Längden är 250 fot, bredden 150 och höjden 80. Här finnes plats för 10,000 personer och akustiken är så förträfflig, att man kan höra en talare med ganska låg stämma i vilken vrå som helst av den väldiga salen. Det påstås t. o. m., att man på 240 fots avstånd kan höra en knappnål falla i en hatt.

Tabernaklet användes för gudstjänster, då Templet däremot endast användes för de religiösa ceremonierna, bröllop, dop etc. och dit ingen otrogen kan komma in.

Jämförd med storstäderna i östern är Saltsjöstaden prydlig och vacker, men genom frånvaron av all natur verkar den stel och oskön för den som är van vid Sverges idylliska städer.

Om sommaren vallfärdar folket gärna ''upp i Canyon'' för att njuta av skog och blommor och där det är betydligt svalare än nere i dalen. Elektriska tåg uppehålla här en regelbunden trafik.

En annan mycket besökt plats är den omtyckta badanstalten vid Saltsjön, som om sommaren besökes av sommargäster från hela Amerika.

Detta badpalats torde vara ett av de elegantaste i världen. Det är en monumental byggnad i morisk stil, som kostat över 1,300,000 kr. I den nedre våningen äro inredda restaurations- och andra lokaler, den övre är inredd till danssalong. Denna är 250 fot lång och 140 fot bred och konstruerad utan pelare med välvt tak likt Tabernaklet. Utom detta finnas här 620 badrum, där man efter badet i det salta vattnet kan få duscha sig med färskt vatten, som finnes inlett i alla rum och ledes genom järnrör från sötvattenkällor under Saltsjöns botten.

Här bada båda könen tillsammans ute i öppna sjön och umgänget är det mest kamratliga. Vattnet är så tungt på grund av dess stora procent av salt att det är nästan omöjligt att sjunka, man kan tryggt ligga på vattnet och röka eller läsa en tidning.

Salt Lake City, Utah, mars 1914.

O. V. Larson

(Forts.)

* Såsom synes utmärker sig mormontemplet för allt annat än tilltalande byggnadsstil.
Red.

ögon? Har du sett detta och stått kall? Du har det inte. Jag vet det. Säg du, skall aldrig hon få sin lön? Skall hon, som själv ger lycka åt andra, aldrig själv få smaka lyckans saligbet? Skall hon förlora sin tro, sitt hopp, kanske stötas bort i mörker? Och detta av dig, du som själv är god. Du kan gå ut och finna en annan lycka, det kan ej hon. Skona oss alla nu, barn, skona henne, dig själv och mig, hennes far, alla de andra som älska henne.

Anna har rest sig och gått fram till fönstret. Hon har rullat upp gardinen och ser ut. Hon har tårar i ögonen, men det vill hon ej visa honom.

En stund efter sedan han tystnat gör hon en rask vändning mot honom.

— Må ske då, säger hon med en viss överdriven glättighet. Jag reser så fort jag kan. Men tro nu inte att det är för din eller hennes lycka. Det bryr jag mig inte om. Nej, när du började tala om resa, då lockade tattarblodet i mig och jag fick åter lust att komma ut och skaka dammet av mig. Gå nu du lugnt till din Hildur, jag skall ej stå i vägen för er.

Han har rest sig och gått emot henne.

— Tack, Anna, kommer det dovt från honom, jag visste du skulle handla rätt.

— Rätt, det frågar jag inte efter. Nej, det roar mig att resa, det är allt. Rätt eller orätt, det är mig egalt.

Men han förstod att hon nu narrades. Han förstod att hennes beslut att resa var ett offer, men ett offer mot hennes principer. Och hon talade jämt om att hon gick sina egna vägar, trampande ned det som stod i vägen, men så var det ej. Och på vissheten om detta hade han byggt sitt hopp om att få henne att vika, ge sig ut i larmet och rädda lyckan åt honom och Hildur. Ty nu skulle hon göra sitt offer utan tvekan och utan den ångest, som han tyckte sig ha märkt förut.

Han går fram till henne.

— Du är både god och stor, Anna, säger han. Får jag nu ingenting göra för dig, hjälpa dig pekuniärt eller så?

— Jag tycker bäst om att du går utan vidare svammel och prat, säger hon likgiltigt. Och när han vill dra henne till sig för att varmare tacka henne, sliter hon sig lös från honom.

— Nu kan det vara nog!

Hon skrattar till ett hårt, klanglöst skratt.

Kroppsaga i skolorna.

Åter ha vi stått inför ett fall av kroppsaga — den uppseendeväckande händelsen i Gustaf Vasa folkskola i Stockholm. Nog måste väl nu den frågan lösas huruvida icke kroppsaga borde höra till förgångna tider. När alltför hård aga (se läkarbetyget) kan utdelas av en allmänt för sin humanitet erkänd man, hur kan då ej en sådan makt missbrukas av en icke human lärare? *A. L.*

Kvinnofrågan.

Efter några hundra år skola våra efter kommande med stor förundran studera vår tids frågor. De skola undra huru en så enkel och naturlig sak som kvinnans erkännande som mannens jämlike, hade blivit förvandlad till ett nästan olösligt problem, som iklätt sig alla möjliga former, såsom: »kvinnofrågan», »kvinnan och samhället», »kvinnan och den allmänna rösträtten» o. s. v., o. s. v., otaliga frågor, som diskuteras på offentliga och enskilda möten, i sällskap, i tidningar, varom utgives särskilda böcker och broschyrer med ovanstående rubrik. Och ingen märker, att ju mera man studerar kvinnofrågan från olika synpunkter, ju mera man intränger i kvinnosjälen för att utforska om hon har anlag till de och de verk och vilka förändringar de nya värven skulle åstadkomma i hennes själsliv, ju mera man gör det, desto mera förnedrar man kvinnan. Därigenom liksom utesluter man henne från samhället, däri hon har sin plats parallellt med mannen, och därefter frågar man: »Tänk om vi skulle taga kvinnan med i samhället, vad skulle då hända?» Det är klart av sig själv att det är mannen, som har uppfunnit sådana idiotiska frågor.

Kvinnan har alltid varit för mannen en gåta, för vilken han hyst det största intresse. I medeltiden beundrade han och lovsjöng hennes skönhet i sagor och romaner. Nu har en förändring inträtt i hans smak, intet vidare. Framtidens män skola ej förstå vår tids män, de skola ej spilla tid med att disputera om »mannen och kvinnan», utan de skola tala om »människan», om hennes uppgifter som individ och som samhällsmedlem. Framtidens kvinnor skola ej heller förstå vilka särskilda intressen för vårt kön vi, nutidens kvinnor, hade, som stiftat så många »kvinnoklubbar», »kvinnoföreningar», »kvinnoblad». I framtiden skola både män och kvinnor hava gemensamma klubbar, liksom vi nu hava samskolor. De skola förundra sig över huru vi kunde i nutiden vara liksom två fientliga partier, kvinnor mot män, och ändå leva och bo i samma samhälle, till och med i samma hem. De skola tvärtom arbeta tillsammans band i hand för samhällets bästa och sålunda med förenade krafter mycket snabbare gå mot livets ändamål — fullkomligheten.

Emellertid är det icke därför att vi äro fientligt sinnade mot männen (tvärtom, vi avguda ju allt för mycket männen), som vi hava våra »kvinnoföreningar» m. m., men det är därför att vi kvinnor med förenade krafter skola övervinna männens motstånd och tvinga dem att erkänna vår plats i samhället, dit det är omöjligt att inträda för den enskilda kvinnan. För det andra måste vi ändock erkänna, att vi kvinnor i följd av förhållandena hava blivit efter männen i utvecklingen. Därför måste vi hava våra egna föreningar, i vilka vi kunna förbereda oss för att senare kunna uppträda offentligt lika kraftfullt, lika imponerande som männen hittills. I Finland, där kvinnan redan är erkänd som medborgare tillika med mannen, finnas ändock speciella kvinnoföreningar i sistnämnda bemärkelse.

Jag hoppas mina läsare hava förstått mig rätt: att »kvinnofrågan», »kvinnoklubbar», »kvinnobladen» äro en förbigående, en tillfällig, ehuru nödvändig företeelse i vår tid.

M. P.

Vid vägskälet.

Två människor möttes på vägen, i solig dal.
De logo och gingo helt tysta, förutan tal
— förtäljer en sägen —
... de sågo varandra... och kunde förstå,
vad eljest de skulle ha sagt åt varann...
Ett vägskäl de nå,
... där skildes de två,
och nickade tysta: vi ses... (har man sagt)
och försvann...

De möttes — varför?
De skildes — för vad?
Och varför gingo de tysta?
— De möttes för det att de måste så;
de skildes just därför — de kunde förstå:
att kärleken bor i det tysta.

Ax. N—son.

Guldhjärta, sov...

Guldhjärta sov... sov i min famn,
slumra i evig ro...
Ingen skall mera viska ditt namn;
ingen finna ditt bo...

Guldhjärta sov... stormen sig lagt,
våren har gått förbi...
minnenas tempelnymfer har vakt,
... sov... och min drottning förbli.

Ax. N—son.

Ur "Naturvetenskapliga kåserier" del III.

Av *Bengt Lidfors.*

Ur Gosse eller flicka?

Till de problem, som sedan urminnes tider fängslat icke blott den stora allmänhetens, utan också vetenskapsmännensintresse, hör den gamla, men ständigt återkommande frågan: gosse eller flicka? Vilka faktorer är det, som bestämma avkommans kön, på vilket stadium sker detta avgörande, och finns det för oss människor någon möjlighet att påverka könsbestämningen i en viss riktning — det är alltsammar frågor, som av lätt insedda skäl varit i hög grad ägnade att stimulera den mänskliga forskningshågen och fantasin.

— — —

Serie=Utförsäljning, **Damkostymer, Damkappor,** nu efter säsongens slut till verkliga realisationspriser.

	Serie 1	Serie 2	Serie 3	Serie 4	Serie 5	Serie 6	Serie 7
Kostymer	12: —	15: —	20: —	25: —	35: —	45: —	50: —
Sidenkappor	12: —	15: —	20: —	25: —	35: —	45: —	50: —
Rockar	8: —	10: —	12: —	15: —	18: —	20: —	25: —
Damkappor	12: —	15: —	20: —	25: —	30: —	32: —	35: —
Sv. Frukappor			20: —	25: —	30: —	32: —	35: —
Kjolar	6: —	8: —	10: —	12: —	14: —	15: —	18: —
Regnkappor			20: —	25: —	28: —	30: —	32: —
Frottékostymer				25: —	35: —	40: —	45: —

ARTHUR BALLIN, Kappfabrik,
13 2 tr. **Mälartorget** **13** 2 tr.
OBS.! Ingen butikslokal.

Tvättning av moderna Tyll- och Spets-Garneringar

är en kinkig sak. Tyll och spetsar lindar man försiktigt omkring en flaska, vilken man lägger i en lösning av 4 liter vatten och 2 skedar Solidar och då och då för fram och tillbaka. Därefter skakar man om flaskan i ljumt, klart vatten och lägger densamma i en likadan lösning som ovanstående, i vilken samma förfaringssätt upprepas. Därefter sköljer man flaskan så länge i ljumt vatten, tills detta förbliver alldeles klart, utbreder tyllen slätt mellan två dukar och utjämnar densamma därefter mycket omsorgsfullt. Spetsarna fäster man därefter med knappnålar av stål på ett mjukt underlag (strykbräde) på så sätt, att mönstret framträder.

"SOLIDAR"

kan enligt analys av Handelskemisten i Stockholm, Herr John Landin, användas till tvättning av de ömtåligaste tyger, då detsamma är fritt från alla skadliga tillsatser.

Solidar försäljes överallt. 1/1 Orginalpaket 30 öre; 1/2 Orginalpaket 16 öre.

Dock känner man redan nu vissa fakta, som med bestämdhet tala för att proportionen mellan könen kan förskjutas genom yttre omständigheter. Det har redan omnämnts i det föregående, att medan hos den europeiska befolkningen det regelbundet kommer 106 gossar på 100 flickebarn, så visa negrerna på Kuba könsproportionen 96,8 gossar på 100 flickor. I detta fall kunde man emellertid med fog göra rasskillnaden ansvarig för olikheten, då vi ju sett, att det av vissa växt- och djurarter förekommer olika raser, som i bemälta hänseende förhålla sig helt olika. Saken kommer emellertid i ett annat ljus, när man av statistiken erfar, att de sociala förhållandena i märkbar grad påverka könsskillnaden hos den europeiska befolkningen. Så har t. ex. Punnet kunnat konstatera, att det inom den välsituerade överklassen i London på 100 flickor födas 107,6 gossar, hos den fattiga, men barnrika underklassen däremot på 100 flickor endast 101 gossar, en avsevärd skillnad, som man ser. Barn, födda utom äktenskapet, visa även en tendens i samma riktning som proletärbarnen, i det att proportionen flicka : gosse hos dem ställer sig 100 : 104. I båda fallen föreligger alltså ett närmande till det förhållande, som är rådande hos negrerna. Dessa växlingar i könsproportionerna hos den europeiska befolkningen äro av särskilt intresse, enär de påtagligen äro framkallade av yttre orsaker, vilka måste vara att finna bland de faktorer, som variera med de sociala förhållandena. Här ser det ju nästan ut, som hade vi funnit ett spår, som kunde föra oss vidare genom vildmarken.

Naturligtvis kunde det ligga nära till hands att söka orsaken till skiljaktigheten i den olika diet, som föres av under- och överklassen: överklassen är ju som bekant i stort sett köttätare, underklassen däremot lika utpräglad växtätare. Av allt att döma spelar emellertid varken näringen eller värmetillgången någon roll vid den ifrågavarande förskjutningen av könsproportionen; med all sannolikhet är det avgörande momentet att söka på ett helt annat område, i det att den ålder, som äggen uppnått, innan de befruktas, i väsentlig mån synes påverka avkommans kön.

Nya Banken
Stockholm.
Sparkassa 4 1/2 proc.

En arbetarhustru
borde icke köpa annan symaskin än
Solidar-Symaskinen,
som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det **högsta som kan uppnås** och överträffas icke av **något annat fabrikat.** Särskilt förmånliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

LIF- och SJUKFÖRSÄKRINGSBOLAGET VASA STOCKHOLM
Ömsesidigt.

Vasas försäkringstagare äro samtidigt *liv-, sjuk- och olycksfalls*försäkrade.
Vasas försäkringsprinciper äro praktiska och moderna.
Vasa har agenter landet runt.
Vasa *antager kvinnliga agenter inom alla samhällsklasser.*

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations
i Sthlm styrelse sammanträder 3:dje fredagen i varje månad kl. 7 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58. Kassörskan träffas för uppbörd tredje fredagen kl. 7 e. m. första månaden i kvartal å Bryggeriarb.-förb. exp.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.
Obs.! Lokal i P-salen, Folkets Hus.
Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten *1:sta* och *3:dje* måndagen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m. *Styrelsen.*

Hälsingborgs soc.-dem. kvinnoklubb avhåller möte *1:sta* och *3:dje* måndagen i månaden i Folkets Hus' F-sal kl. 8 e. m.
Sjukkassan har uppbörd andra mötet i månaden. *Styrelsen.*

Beakta MORGONBRIS' annonser!

Arbetarebanken
Avdelningskontoret: Kungsgatan 60.
Diskonterar växlar.

RADIUS-KÖKET

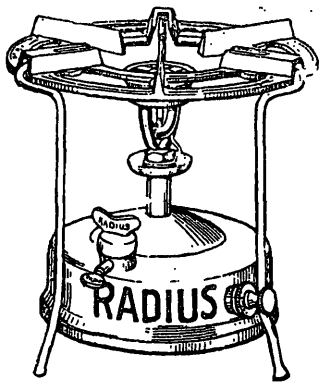

med patenterad tändanordning,
är *numera* marknadens förnämsta fotogen-gas-kök.
Finnes i varje välsorterad järn- & bosättningsaffär, ävensom i kooperativa affärer.
RADIUS-KOKENS detaljer passa till andra fotogen-gas-kök.
Prova vår nya patenterade *tystbrännare,* som äntligen löst problemet för denna typ av brännare!

Aktiebolaget RADIUS, Stockholm.

Aktiebolaget
Stockholms Folkbank
Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23. Kommendörsgatan 25.
Avdeln.-kontor: Upplandsgatan 15. Fleminggatan 59 B. Lidingö Villastad.
Depositions-Ränta / Kapitalräkn.-Ränta 4 1/2 proc.
Sparkasse-Ränta 4 1/2 proc.
Kassafack från kr. 5 pr år.

Sv. Livränteförsäkringsbolaget
Framtiden
Livränteförsäkring.
Folkförsäkring.
Livförsäkring.
Ny försäkringssumma 1913 över 12 millioner kr.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa
när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE.** Premiebefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. förmåner.

ALLMÄNNA PENSIONSFÖRSÄKRINGS-BOLAGET
(FI Å I OCH MED DEN 1 JUNI 1914 I SAMARBETE MED FÖRSÄKRING ANSTALTEN BRAGE)
meddelar
Lifförsäkring af alla slag.
Lifförsäkringsbestånd:
Cirka 46,340,000 kr.
Fonder:
Cirka 6 milj. kr.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus. *Styrelsen.*

Malmbergets soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte andra och sista måndagen i varje månad.
Nya medlemmar hälsas välkomna.
Styrelsen.